

LĂZI DE BREASLĂ ÎN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPAL DIN MEDIAȘ

DORINA COMȘA și DORIN IOAN RUS

Mediașul a fost unul dintre cele mai importante centre meșteșugărești și comerciale ale Transilvaniei medievale și moderne.

În colecția Muzeului Municipal din Mediaș se găsește un număr de 15 lăzi de breaslă, din care publicăm doar 6, care prezintă un interes mai deosebit, fiind dotate cu inscripții și/sau simboluri de breaslă.

1. Prima dintre aceste lăzi aparține breslei *rotarilor*¹ (fig.1), fiind confecționată din lemn de brad, vopsită în negru, având în interiorul capacului o inscripție în limba germană, atestând anul (1852) și numele staroștilor și ai maiștrilor, în alfabet gotic (Fraktur), cu vopsea roșie pe lemnul original. În stânga sus, este scris cu vopsea roșie, numele P.W. Tisch, iar în dreapta jos, în dreapta balamalei, de două registre, And. Kloos, în alfabet latin. Sub inscripția "Anno 1852", apar pe două coloane numele maiștrilor breslei: *Georg Salmann, Johan Dresler, Ot. Vehm, Mi. Noth, Ja. Litschel, Mich Richter, Au. Cloos, die altschaft* (comitetul bătrânilor, cu inițială mică); în coloana a doua, *And. Botcher, M Sit, G. H, M. Sa., J Stu., Fr. Ma., S. M., J. Ha., A. Da.*

Pe capacul în formă de trunchi de piramidă se găsește un ornament floral, în centrul acestuia. Pe fațeta principală se găsesc însemnele breslei: în chenarul din dreapta o roată, iar în cel din stânga o bardă ce încrucișează un fierăstrău de rotar.

În interiorul lăzii se mai găsește un sertar din lemn de brad. Pe cele două laturi se află mânerele de prindere, din metal, de formă ovală, de culoare neagră.

Are următoarele dimensiuni: L=55 cm, l=32 cm, h=32 cm. Piesa nu prezintă deteriorări.

Breasla rotarilor a existat în mod sigur la 1490². În 1540 Magistratul din Mediaș confirmă statutele breslei³. Din 1490 fac parte din uniunea interurbană a rotarilor⁴, iar la 1732 își reînnoiesc statutele⁵.

¹ Nr de inv: 4307;

² Șt Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea* București, 1954, p. 183

³ Victor Werner, *Zunft-Urkunden*, Mediasch, 1910, p. 54

⁴ Șt Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 183

⁵ Victor Werner, *Zunft-Urkunden*, p. 55

2. Lada breslei *măcelarilor*⁶ (fig 2), din secolul al XVIII-lea, de culoare neagră. Pe cele două laturi se află mânere de formă ovală, vopsite în negru. Pe capacul interior, două linii de lemn de brad, așezate vertical, formează trei registre în care este redată inscripția în limba germană cu caractere gotice. În primul registru: *Von der Altschaft/ M. Hr. Mich. Schüller/nos. Senator.med/M. Hr Dan Kirfscher/Senator* [de la Comitetul Bătrânilor/maistru Dl Michael Schüller/senator în Mediaș/maistru Dl. Daniel Hirscher/Senator]. În al doilea registru: *Hr. Simon Wachsmann/Zechmeister/Hr. Johannes Cloß/Senior* [Dl. Simion Wachsmann/Maistru în breaslă/ Dl Johannes Cloß/ Senior]. În al treilea registru: *Hr. Joh. Schüller/jung Zechm/ Hr. Joseph Fronius/Schaum:* [Dl. Johannes Schüller/ maistru tânăr în breaslă/ Dl. Joseph Fronius/ Maistru supraveghetor].

Pe fațeta principală apar însemnele breslei: în dreapta, un cap de bour de culoare galbenă înscris într-un cerc verde cu chenar galben; în stânga, un satâr și un cuiț galben, ambele așezate oblic, vârful cuițului fiind îndreptat înspre mânerul satârului care lovește într-o carne. Ambele unelte sunt încadrate într-un cerc verde cu chenar galben.

În interiorul lăzii, pe partea superioară dreaptă se mai găsește un sertar din lemn de brad. Piesa se păstrează în condiții bune. L=68 cm, l=33 cm, h=33 cm.

Prima mențiune a măcelarilor datează din 1460 când Laurencio Carnifice (măcelarul) participă la o hotărnicie între satele Valea Viilor și Motiș⁷. Breasla măcelarilor constituia probabil încă la sfârșitul secolului al XV-lea una dintre cele mai importante bresle din oraș. Ea plătea cele mai mari impozite dintre toate breslele, între 9-10 fl anual față de 2-6 fl cât plăteau în medie celelalte bresle⁸. Măcelarii apar în registrul de socoteli a orașului la 1501.⁹

3. Lada breslei *brutarilor*¹⁰ (fig 2), din secolul al XIX-lea, este confecționată din lemn de brad. Are mânerul din metal, de culoare neagră, așezat pe capac. Pe fațeta principală se găsesc sculptate patru ornamente florale așezate în cele patru colțuri. În interiorul chenarului sculptat se găsește o unealtă de brutărie, dispusă orizontal, de o parte și de cealaltă a încuietorii; sub ea se găsesc trei butoni sculptați, iar în mijloc se găsește un covrig, toate trei sugerând produse ale brutarilor. Pe capacul sculptat se formează un chenar dreptunghiular. La cele patru colțuri de pe capac sunt sculptate flori de crin, cu vârfurile spre interior. Pe cele două laturi ale chenarului, la mijloc, doi trandafiri, unul în fața celuilalt. Nu se cunoaște dacă în interior posedă vreun desen sau vreo inscripție, deoarece încuietoarea lăzii este blocată.

L=53 cm, l=31 cm, h=26 cm.

Nu cunoaștem anul înființării breslei, dar știm că își reînnoiesc statutele la 1764¹¹.

⁶ Nr de inv: 492

⁷ colecția Klima, biblioteca Consistoriului evanghelic Sibiu, sub *Mediasch/Zünfte*

⁸ J Badeus von Scharberg, *Mittheilungen über ein Medwischer Stadtbuch*, Hermannstadt, 1858, p. 33-34

⁹ colecția Klima, sub *Mediasch/Zünfte*

¹⁰ Nr de inv: 125

¹¹ Victor Werner, *Zunft-Urkunden*, p. 6

4. Lada breslei funarilor¹² din 1769 (fig 4), este confecționată din lemn de esență tare, având cutie interioară din lemn de brad în dreapta sus, mânere din metal pe laterale, capac în formă de trunchi de piramidă. În interior se află o inscripție în limba germană, scrisă în caracter gotic, cu vopsea albă pe fond cărămiziu: *Veranstaltet durch Herrn/ Steph Schwartz u. Mich: Binder/ beide Herrn Zunftmeister wie:/ auch Sim: Theil. Martin Wellmann/ sämtl. Mitglieder einer Ehrsamten Seiler Altschaft/ 1769 DE.3.JA.* [organizată de domnii / Stephan Schwartz și Michael Binder/ ambii domni maiștrii de breaslă ca/ și Simon Theil, Martin Wellmann/ toți membrii al unui cinstit Comitet al Bătrânilor breslei funarilor/1769 ziua 3 ianuarie].

Pe fațeta principală se găesc sculptate două chenare, fără vreo ornamentație în interiorul lor, iar între ele o încuietoare din metal încadrată în însemnul breslei.

Meșteșugul funăritului trebuie să fi avut o tradiție îndelungată la Mediaș deoarece funarii aveau în îngrijire și pază unul din turnurile "Castelului". Funarii medieșeni făceau parte și din uniunea breslașă interurbană a meșterilor funari¹³. Ei apar în registrul de socoteli al orașului începând cu 1509, dar cu regularitate abia din 1557¹⁴. Produsele funarilor din Mediaș aveau căutare și în alte locuri. Astfel, la 17 februarie 1520 episcopia din Alba-Iulia plătește lui Petru Ketherwerew din Mediaș pentru făcut fir de plasă 11,87 fl, pentru 22 coți de funie 1,75 fl¹⁵. La 1753 își reînnoiesc statutele¹⁶. La 1764 se află în conflict cu funarii sighișoreni, cei din Mediaș plângându-se Universității că nu pot să cumpere cânepă din zona Rupea, Sighișoara și Cincu Mare¹⁷.

Dimensiuni: L=73 cm, l= 41 cm, h= 48 cm. Deteriorată în partea inferioară.

5. Lada breslei *pielarilor*¹⁸ (fig 5), din lemn de esență tare, aparține secolului al XVIII-lea, după cum rezultă din inscripție. Are fațetele deteriorate și pictură pe interiorul capacului. În interior, în partea dreaptă sus are un sertar din lemn moale. Pe interiorul capacului, pe un fond albastru deschis, se află inscripția ce redă cu vopsea neagră, numele maiștrilor și anul: *Petrus Morschen/ Andreas Drotloff/ Martinus Hiitsch/ Anno 1770.* Pictura reprezintă un vas din lemn, probabil ciubăr, în formă de trunchi de con, de culoare galbenă, cu baza mare sus, simbol al pielarilor. Capacul este fixat de peretele lăzii prin două balamale de cositor în forme vegetale. De asemenea, încuietoarea de pe fațeta principală este ornamentată.

Dimensiuni: L=67, l=35 cm, h=28,5 cm. Piesa prezintă deteriorări.

O dovadă indirectă despre existența breslei pielarilor/cizmarilor din Mediaș este un document din 15 mai 1455. Este vorba de confirmarea de către regele Ladislau a regulilor breslei cizmarilor din Sibiu și a tuturor celorlalte bresle care se bucură de

¹² Nr de inv: 506

¹³ *Ibidem*, p. 194; Victor Werner, *Zunft-Urkunden*, p. 50

¹⁴ colecția Klima, sub *Mediasch/Zünfte*

¹⁵ D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. II, București, 1967, p. 61

¹⁶ Victor Werner, *Zunft-Urkunden*, p. 51

¹⁷ *Ibidem*, p. 51-52

¹⁸ Nr de inv: 497

dreptul sibian¹⁹. Ori, în 1471 aflăm că cizmarii medieșeni se bucurau de acest drept²⁰. În plus știm despre pielarii și cizmarii din Mediaș își desfășurau activitatea pe baza acelorași reguli ca și confrății lor din Sibiu (1457). În consecință putem spune că la 1455 a existat și la Mediaș o breaslă a cizmarilor. La 1471 pielarii și cizmarii își redactează statutele²¹. Tot atunci Matei Corvin interzice cizmarilor și pielarilor străini să vândă piele și încălțăminte la Mediaș, cu excepția iarmaroacelor²². O altă dovadă indirectă cu privire la dezvoltarea cizmăritului la Mediaș găsim în registrul frăției Sf. Ioan al Calfelor de cizmari din Sibiu. În anul 1484 făceau parte din această frăție 31 de calfe din Mediaș, ceea ce înseamnă că numărul meșterilor cizmari putea fi cam tot atât de mare²³. Pielarii din Mediaș se mențin în tot secolul al XVI-lea ca o grupare profesională apreciabilă ca importanță economică, după cum rezultă din registrul de impozite al orașului, în care pielarii sunt trecuți ani de-a rândul cu contribuția anuală de 3 fl²⁴.

6. Lada breslei *tăbăcarilor*²⁵ (fig 6), de secol XVIII, după cum rezultă din stilul picturii de pe interiorul capacului, este o ladă ce are redată în pictură, pe fond negru, doi lei afrontați, iar în bandă, sub stemă, pe fond alb, inscripția în limba germană, cu vopsea neagră: *Samuel Ansel junster Zunftmeister* [Samuel Ansel, cel mai tânăr (?) maistru]. În dreapta sus, se distinge cu greutate înscrisul *Im Jahr* [în anul], probabil că a aparținut unei vechi inscripții, peste care s-a așternut noua pictură. Lada este din lemn de esență tare, vopsit în negru. De asemenea, partea superioară a picturii este ștearsă, ceea ce face imposibilă citirea inscripției din banda ce se află deasupra însemnului.

Pe un fond albastru închis este redat simbolul breslei tăbăcarilor medieșeni din secolul al XVIII-lea: un scut italian timbrat cu o coroană de culoare roșie susținut de doi lei afrontați de culoare galbenă. În câmpul scutului sunt redată pe fond albastru închis unele specifice tăbăcarilor: vas de lemn de culoare maron și cuțite de culoare verde închis. Cozile leilor, precum și membrele inferioare și coama celui din stânga sunt colorate cu maron, la fel ca și unele porțiuni din marginile din stânga ale scutului. În câmpul central apare o piele ce atârână deasupra vasului. Cei doi lei tenanți susțin scutul cu câte o eșarfă de culoare roșu închis.

În interiorul lăzii se mai găsește un sertar, așezat în dreapta sus. Mânerele lăzii se află pe laterale, încuietoria găsindu-se pe fațeta principală. Capacul este în formă de trunchi de piramidă. Este deteriorată, posedă doar trei picioare, al patrulea fiind pierdut.

Dimensiuni: L=62 cm, l=37 cm, h=44 cm.

¹⁹ *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Bd.5, nr 2973, p. 495-496

²⁰ *Urkundenbuch*, Bd.6, nr 3942, p. 478

²¹ Șt. Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 116, 129

²² *Urkundenbuch*, Bd.6, nr 3942, p. 478

²³ Șt Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 130; Franz Zimmerman, *Die Johannes Bruderschaft und die Artikel der Hermannstädter Schusterzunft aus dem 16. und 17. Jahrhundert*, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, N.F. Bd.16/1881 p.372

²⁴ Șt. Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 130; Franz Zimmerman, *Die Johannes Bruderschaft...* p.372

²⁵ fără nr de inv

La 1471, tăbăcarii din Mediaș obțin un privilegiu din partea lui Matei Corvin, potrivit căruia li se asigura desfășurarea procesului de producție în condiții avantajoase²⁶. Ei apar în registrul de socoteli al orașului la 1559²⁷.

Cele șase piese de breaslă prezentate constituie o interesantă sursă de informare cu privire la istoria breslelor din Mediaș. Deși s-au păstrat 15 piese, doar șase dintre ele au prezentat un interes deosebit datorită elementelor istorice, de artă și heraldice pe care ele le oferă. Unele dintre ele, aflate în depozitele muzeului medieșan, n-au putut fi deschise până în prezent.

Fiind cunoscute sub diferite denumiri, ca pixis, Büchse, Truhe, cehpensely, lăzile de breaslă erau confecționate din lemn, având în general forme paralelipipedice.

Majoritatea breslelor aveau obiceiul de a-și înscrie numele conducătorilor pe capacul interior. Breslele erau conduse de doi staroști, dintre care cel bătrân avea sarcina de a păstra lada. Aceasta nu se putea deschide decât cu două chei diferite care se aflau la fiecare din cei doi staroști, la adunarea generală. Adunarea începea prin deschiderea lăzii de breaslă în fața căreia se desfășurau apoi toate discuțiile cum ar fi: primirea de noi ucenici, convorbiri între calfe și meșteri, examinarea capodoperelor calfelor care trebuia să le aducă acestora titlul de meșter. Cu acest prilej se citeau statutele și privilegiile breslei, se verificau registrele și fondurile bănești care se aflau în ladă.

Această deschidere a lăzii ne duce cu gândul la dublul simbolism al acesteia: aici erau depuse comorile materiale și spirituale, apoi deschiderea poate fi echivalată cu o *revelație*. Punerea actelor în ladă poate fi echivalată cu actul punerii Tablelor Legii în Chivotul Legământului, iar deschiderea este manifestarea divină, ce nu poate fi dezvăluită în mod nesocotit. Ea poate fi deschisă deci doar de cel care deține puterea în mod legal.

Sumele de bani aflate în ladă proveneau din contribuția fiecărui membru la fondul comun al breslei, iar evidența tuturor operațiilor era ținută de secretarul breslei, care primea din ladă, drept recompensă, o sumă de bani²⁸.

Tot în prezența lăzii se făcea și schimbul de conducere în cadrul instituției.

Ornamentarea lăzilor de față s-a făcut prin pictare sau prin încrustare.

ZUNFTLADEN IN DER SAMMLUNG DES MEDIASCHER MUSEUMS (ZUSAMMENFASSUNG)

Die Verfasser stellen 6 mit Zunftwappen ausgerüsteten Laden dar, die den Mediascher Zünften gehören haben.

Die erste Lade, der Wagnierzunft (Abb. 1), aus dem Jahre 1852, hat an der Vorderseite ein Wagnerrad am rechten Teil und zwei Werkzeuge dieses Handwerks (einen Axt und ein Handsäge) am linken Teil geschnitzt.

²⁶ *Ibidem*, p. 110

²⁷ colecția Klima, sub *Mediasch/Zünfte*

²⁸ H. Müller *Geschichte des Repser Stuhles. X. Gewerbe*, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, XXXIX, Hermannstadt, 1913, p. 275-277

Die zweite Lade, der Fleischhauer (Abb. 2), hat an der Vorderseite einen Ochsenkopf am rechten Teil und zwei Werkzeuge dieses Handwerks (einen Messer und einen Beil) am linken Teil gemalt.

Die dritte Lade, der Weißbäckerer (Abb. 3), hat einen Werkzeug dieses Handwerks, unter dem drei Produkte (zwei Broten und einen Bretzel) geschnitzt sind.

Die vierte Lade, der Seilerzunft (Abb. 4), aus dem Jahre 1769, hat an der inneren Seite des Deckels die Namen der Vorsteher am dunkelroter Hintergrund gemalt und an der Vorderseite das Zunftzeichen, ein Seilerrad, geschnitzt.

Die fünfte Lade, der Lederer (Abb. 5), aus dem Jahre 1770, hat an der inneren Seite des Deckels die Namen der Vorsteher am lichtblauer Hintergrund gemalt.

Die sechste Lade (Abb. 6) hat das Zunftwappen der Gerberer dargestellt: ein gekronter italienischer Schild untergehalten von zwei Löwen; im Feld des Schildes ein Leiden und ein Faß. Unter dem Schild, befindet sich die in deutscher Sprache geschriebene Inschrift.

Es ist auch einige Daten über diesen sechs Zünfte vorgefügt.